

УДК 376-056.34:316.61

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ



Олександр ГЛОБА, Інститут корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м.Київ, Україна, alexandrgloba@inbox.ru

Розглядається проблема соціалізації осіб із порушеннями опорно-рухового апарату в умовах регіонального реабілітаційного середовища. Визначено сутність соціалізації осіб із порушеннями опорно-рухового апарату як особливого спеціально організованого виду педагогічної діяльності, який полягає у виявленні, визначенні та розв'язанні проблем особи з порушеннями ОРА з метою реалізації та захисту її прав на повноцінний розвиток.

Ключові слова: адаптація, інтеграція, соціалізація, особи з порушеннями опорно-рухового апарату, корекційно-реабілітаційна діяльність.

Александр ГЛОБА, Институт коррекционной педагогики и психологии Национального педагогического университета имени М. П. Драгоманова, г. Киев, Украина

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЦ С НАРУШЕНИЯМИ ОПОРНО-ДВИГАТЕЛЬНОГО АППАРАТА

Рассматривается проблема социализации лиц с нарушениями опорно-двигательного аппарата в условиях региональной реабилитационной среде. Определена сущность понятия «социализация лиц с нарушениями опорно-двигательного аппарата» как особого специально организованного вида педагогической деятельности, который состоит в диагностике, определении и решении проблем людей с нарушениями ОДА с целью реализации и защиты их прав на полноценное развитие.

Ключевые слова: адаптация, интеграция, социализация, лица с нарушениями опорно-двигательного аппарата, коррекционно-реабилитационная деятельность.

Alexandr GLOBA, Instytut korektsiinoi pedahohiky i psykhologhii Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova, Kyiv

THEORY AND PRACTICE OF SOCIALIZATION OF PERSONS WITH INFRINGEMENTS OF THE BASIC-IMPELLENT DEVICE IN THE CONDITIONS

The problem of person's socialization with infringements of the basic-impellent device in the conditions of the regional rehabilitation environment is considered. The essence of the socialization of persons with infringements of the basic-impellent device is defined as the especial specially organized kind of pedagogical activity, which consists in revealing, definition and the decision of person's problems, with defects of the BID for the purpose of realization and protection of its rights to high-grade development, and it is based on individually focused help and cooperation of subjects of the correctional-rehabilitation activity in its vital self-determination.

The scientific and organizational pedagogical principles of creation of regional model it is proved, the regional complex program of socialization of persons with infringements of the basic-impellent device in the conditions of created regional the correctional -rehabilitation environment also is developed. Mechanisms of the regional program and personality the focused orientation of its maintenance, forms, at regional level are revealed and proved. Administrative aspects and features of vocational training of experts concerning realization of the regional program of socialization of persons with infringements of the basic-impellent device are analyzed in details.

Keywords: adaptation, integration, socialization, persons, with infringements of the basic-impellent device, correctional-rehabilitation activity.

Своєрідність сучасного етапу розвитку української держави, демократичні перетворення, які відбуваються, супроводжуються трансформацією суспільного життя, істотними змінами в соціальній сфері. Ухвалені в Україні документи й діяльність щодо їх практичної реалізації значно розширюють можливості диференціації та індивідуалізації освіти, комплексної реабілітації та соціалізації осіб з обмеженими психофізичними можливостями.

Звідси виникає необхідність упровадження на практиці ефективних форм реабілітації та соціальної адаптації осіб з обмеженими психофізичними можливостями за рахунок використання зростаючого соціально-економічного та психолого-педагогічного потенціалу Української держави. Ці форми повинні задовольняти потреби значної частини осіб, які мають певні порушення психофізичного розвитку.

Проблема соціалізації дітей і молоді з обмеженими психофізичними можливостями є відносно новою для нашої країни, але її розробка ведеться не на порожньому місці. В

© Глоба О., 2013

Україні розгорнута велика і цілеспрямована програма дій зі створення мережі центрів і відділень ранньої соціальної реабілітації для дітей-інвалідів, міжрегіональних центрів професійної реабілітації для осіб із психофізичними порушеннями розвитку. Однак діючими нині засобами не вдалося уникнути порушення одного з найважливіших принципів реабілітації – принципу безперервності реабілітаційного процесу, його виходу за рамки медичних, санаторних і навчальних установ. Повною мірою ще не використовується досвід, накопичений у різних регіонах країни, щодо створення регіонального реабілітаційного середовища, де майже всі люди з обмеженими психофізичними можливостями мали б змогу отримати необхідний для них соціальний статус, своєчасну професійну та громадську допомогу, реалізувати свій природний потенціал.

Об'єктивні передумови дослідження спираються на суперечності між:

- потребою особи з порушеннями ОРА в духовному становленні та недостатнім орієнтуванням освітніх структур на розвиток особистості такої категорії осіб;

Щодо технологічних механізмів реалізації програми, нами було розроблено нормативно-правове, інформаційне, корекційне, методичне, матеріальне, психологічне, кадрове забезпечення. Складовими цих механізмів стали: міжгалузева регіональна координаційна рада фахівців під патронатом заступника Голови Луганської ОДА; постійні комісії в справах дітей і молоді з обмеженими можливостями в представницьких органах влади (обласній, міських, районних, селищних, сільських); відповідні управління (комітети, відділи) у виконавчих органах влади; спеціальна служба в справах дітей та молоді з обмеженими можливостями (державні або громадські); філії всеукраїнських установ, закладів щодо вивчення стану проблем дітей і молоді з порушеннями ОРА; фонди сприяння реалізації соціальних проектів допомоги особам з обмеженими психофізичними можливостями.

Технологічно реалізація запропонованої нами регіональної моделі та авторської програми соціальної інтеграції осіб із порушеннями ОРА здійснювалася через розробку низки індивідуальних програм реабілітації для кожної особи відповідно до умов і місця їх використання: 1) у родині; 2) у навчально-виховному закладі; 3) в обласних центрах реабілітації; 4) у міській районних відділеннях центрів реабілітації за місцем проживання; 5) у лікувально-санаторних закладах; 6) у державних і громадських організаціях для інвалідів; 7) на підприємствах і в організаціях, де працюють інваліди.

Нами також з'ясовано, що фізкультурно-спортивна підготовка осіб із порушеннями ОРА – це педагогічний процес, спрямований на визначення фізичної придатності, розвиток основних і спеціальних рухових здібностей, удосконалення фонду життєво важливих рухових навичок і вмінь, на основі яких формується техніка рухів, розвиток морально-вольової сфери з урахуванням характеру змагальницької практики, тактична і інтелектуальна підготовленість [2].

Аналіз літературних джерел, практика фізичної реабілітації та результати наших власних досліджень свідчать про те, що фізкультурно-спортивна підготовка інвалідів підпорядкована загальним закономірностям навчання, виховання та розвитку. Тому в ній віддзеркалюється повна система методичних принципів виховання – свідомості, активності, індивідуального підходу, наочності, систематичності, варіативності та динамічності, а та-

кож спеціального принципу диференційно-інтегральних оптимумів (В. Григоренко, О. Глоба, 1990).

Отже, процес комплексної реабілітації та соціалізації осіб із порушеннями ОРА, з одного боку, це метод, технологія, а з іншого – цілісна система професійної діяльності фахівців, спрямована на створення умов, щоб зробити цей процес більш успішним та результативним.

Результатом соціального проекту, який було реалізовано в Луганській області з 2001 по 2013 рр. з ініціативи науковців і студентів-волонтерів інституту педагогіки та психології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (директор Г. Божко), підтримано керівниками Головного управління праці та соціального захисту населення (В. Білоус, О. Поліщук), Головного управління освіти і науки (І. Цимбал) Луганської обласної державної адміністрації стала регіональна система безперервної медико-психолого-педагогічної реабілітації інвалідів, що, на основі накопиченого відповідними організаціями і відомствами досвіду роботи з даним контингентом, дало змогу залучити мультидисциплінарну команду фахівців, широкі суспільні прошарки населення області, волонтерські рухи, громадські організації інвалідів, батьків, що їх виховують, значно знизити рівень дитячої інвалідності і дитячої смертності в регіоні, зробити прозорими міжвідомчі бар'єри, наблизити умови життя осіб з обмеженими психофізичними можливостями регіону до міжнародних стандартів.

За період реалізації експериментальної роботи соціальними послугами в регіоні скористалися 8466 осіб з обмеженими психофізичними можливостями (зокрема 6336 осіб із порушеннями ОРА), до різних видів психолого-педагогічного супроводу щодо професійної орієнтації та трудової реабілітації інвалідів було залучено більше ніж 2,5 тисячі осіб. До регулярних занять адаптивною фізичною культурою і спортом було залучено 1031 особа з обмеженнями життєдіяльності (зокрема 724 особи з порушеннями ОРА), з яких 336 (298 з ОРА) інвалідів взяли участь у змаганнях різного рівня з адаптованих видів спорту, 109 (73 з ОРА) спортсменів-інвалідів у складі збірної команди України стали призерами та переможцями міжнародних змагань; 303 дитини з порушеннями психологічного розвитку навчаються в загальноосвітніх закладах області; 113 інвалідів успішно працевлаштувалися на Луганщині.

ЛІТЕРАТУРА

1. Г л о б а О. П. Регіональне реабілітаційне середовище як фактор соціалізації дітей і молоді з обмеженими психофізичними можливостями: [монографія] / Олександр Петрович Глоба. – Краматорськ: ДДМА, 2011. – 348 с. – біб-логр. : с. 379 – 396. – ISBN 978-966-2484-02-1.
2. Г р и г о р е н к о В. Г. Теорія диференціально-інтегральних оптимумів педагогічних факторів в фізической реабілітації человека / В. Г. Григоренко. – М. : Фонд соціальних изобретений России, 1993. – 108 с.
3. С и н ь о в В. М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії / В. М. Синьов. – К. : «МП Леся». – 2010. – 779 с.
4. Т е с л е н к о В. В. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05 / В. В. Тесленко. – Луганськ, 2007. – 513 с.
5. Ш е в ц о в А. Г. Освітні основи реабілітології: [монографія] / Андрій Гаррійович Шевцов. – К. : «МП Леся», 2009. – 483 с.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. G l o b a O. Regionalne reabilitatsiyne seredovishe yak factor socializacii ditey i molodi z obmezhenimi mozhlivostyami : [monografiya] / Olexandr Globa. – Kramatorsk : DDMA, 2011. – 348 p. – ISBN 978-966-2484-02-1.
2. G r i g o r e n k o V. Teoriya diferencijalno-integralnih optimumov pedagogicheskikh faktorov v fizicheskoi reabilitacii heloveka / Valeriy Grigorenko. – M. : Fond sotcialnih izobreteniy Rossii, – 1993. – 108 p.
3. S i n e v V. N. Psihologo-pedagogichni problemi defektologiyi ta penitentciariyi / V. Sinev. – K. : «MP Lesya». – 2010. – 779 p.
4. T e s l e n k o V. V. Teoriya i praktika sotcialno-pedagogihnoyi pidtrimki ditey z obmezhenimi mozhlivostyami v promislivomu regionii: dis. d-ra ped. nauk / V. Teslenko. – Lugansk, 2007. – 513 p.
5. S h e v t c o v A. Osvitni osnovi reabilitologii: [monografiya] / A. Shevtcov. – K. : «MP Lesya», 2009. – 483 p.